

Urmageren

"Når mennesket ikke er frit, dør alt"

Af Jørgen Lund

Hvad får et ungt, upolitisk menneske til at udregne og konstruere en sindrig bombe, styret af to uafhængige urværk, og placere den, hvor Hitler skal tale, så hele nazi toppen skal omkomme? Svar: Det gør hans kristendom. Et overraskende svar, eftersom Jesus opfordrer til at vende den anden kind til og elske sin fjende. Kristendommen er altså kærlighedens religion. Men pointen er den, at det er op til dig, hvordan du vil handle kærligt. Kristendommen er nemlig ikke en lovreligion som f.eks. jødedom eller islam. Der handler man nemlig i henhold til loven, dvs. at loven i hvert enkelt tilfælde tilskriver, hvad du skal gøre, og dine handlinger bliver

derefter holdt op mod loven for at se om de holder mål.

I kristendommen står du ikke først og fremmest til ansvar overfor loven, men først og fremmest overfor Gud, som siger, at du skal handle kærligt. Hvordan du handler kærligt afgør så ikke loven, men skønnet – dit skøn – og i 1938 skønner Georg Elser i Sydtyskland, at det er bedre at nogle få dør, end at hele verden dør. Det er også hvad han svarer, da han efter attentatforsøget bliver pågrebet og forhørt af politiet, for på et tidspunkt spørger politichefen i oprigtig forundring, hvorfor han dog havde gjort det. Men han bliver ikke forstået, for endnu er ingen døde, og Hitler er på toppen. Men vejen mod Ragnarok er for længst tiltrådt, og selvom der måske ikke er nogen døds ofre, der er kommet til offentlighedens kendskab, er der ofret meget allerede – friheden f.eks..

Georg Elser udtaler på et tidspunkt: "Når mennesket ikke er frit, dør alt". Hvor havde han det fra? Det kunne lyde som en partiparole. Det var det ikke; det var hans egen formulering, og han var som sagt et ganske upolitisk menneske. Hvor havde han det så fra? Han havde det fra sin kristendom. Lever man først under kristendommens fortegn, lever man under kærlighedens fortegn, og kærligheden må være fri. Derfor var det netop HAM, der som én af de eneste overhovedet ud af Det tredje Riges 85 mio. mennesker skred til aktiv modstand.

Filmen følger livet i landsbyen Königsbrunn, der ligger nede ved Bodensøen. Georg Elser er i virkeligheden slet ikke urmager. Han er en ung møbelsnedker og lever et ret sorgløst liv med skiftende ansættelser på møbelsnedkerier rundt om Bodensøen. Han er mere optaget af at spille på ukulele i de lokale Biergarten og danse med pigerne.

Den tyske befolkning er fattig i 1925, og enhver prøver at fedte sig igennem på sin egen måde. Det er såmænd ikke så dramatisk. Men så opstår der med tiden et stambord på kroen af en håndfuld lokale mænd, der er blevet SA folk – mænd der er blevet fanget ind af en større sag end den blotte overlevelse fra dag til dag. De drikker fadøl og synger tyske sange ved stambordet, og det er måske ikke så slemt.

Men ved siden af befinder sig fabriksarbejdernes stambord. En håndfuld ungarbejdere fra det lokale stålværk, og de er naturligvis medlemmer af det kommunistiske parti. Også de er blevet fanget ind af en større sag. Det er bare den modsatte sag. Så det er stift for dem at høre nabobordet heile og synge Horst Wessel-sangen. Derfor geråder de jævnligt i klammeri, og der bliver uddelt kæbe-

raslere og næsestyvere.

Stadigvæk foregår alt i fuld frihed. For man kan jo bare lade være med at abonnere på kommunisme eller nationalsocialisme. Man kan jo bare holde sig fra slåskampene på kroen. Georg Elser f.eks. er ikke med. Hans sympati ligger hos ungarbejderne, for de er hans venner. Men han gider ikke få blodtud; han er mere optaget af spille til dans når lejlighed gives – og pigerne.

Men en dag i begyndelsen af trediverne bliver SA-bordet trætte af værtshusslagsmål, og så dukker de op med det lokale politi og afhenter ungarbejderne, der bliver sendt i arbejdslejr, for nu er kommunistpartiet blevet forbudt. Nu har nationalsocialisterne monopol på, hvad der er rigtigt og forkert, og fra da af bliver Georg Elser magnetisk tiltrukket sin handling: "Når mennesket ikke er frit, dør alt".

Filmen er en eminent skildring af totalitarismens mentale fængsel. Men den kan ikke bruges som anti-nazi skræmmekampagne i konfirmandstuen. Dertil er regiet for småt. Det tredje Riges uhyrligheder går nemlig kun ud over Georg Elser, der kommer i pinligt – meget pinligt – forhør, og konfirmanden kunne jo ræsonnere, at Georg Elser får som fortjent. Han kunne jo bare lade være med at sprænge en bombe, hvor otte uskyldige ofre dør.

Vi andre har lettere ved at beslutte os for, hvem vi skal holde med. Hvor let en beslutning har det været for Georg Elser i 1938? Filmen skildrer det, som om han handler med det lette hjertes klarsyn – med en samlet vilje, der kun vil ét. Har det været så enkelt?

Filmfakta

Elser - Tyskland 2015 - Instr.: Oliver Hirschbiegel - Manus: Fred Breinersdorfer, Léonie-Claire Breinersdorfer - Medv.: Christian Friedel, Katharina Schüttler, Burghart Klaußner, Johann von Bülow, Felix Eitner, Rüdiger Klink, Cornelia Köndgen, Martin Maria Abram, Gerti Drassl - 114 min. - Biografpremiere d. 16/6 2016 - Udlejning/pressebilleder: SF Film - Tilladt for alle over 15 år

Links

<http://www.cinemazone.dk/review.asp?id=10996&area=2>

<http://www.cine-vue.com/2015/07/film-review-13-minutes.html>

<http://www.epd-film.de/filmkritiken/elser>

<http://www.eyeforfilm.co.uk/review/13-minutes-2015-film-review-by-amber-wilkinson>